

8. Європейська соціальна хартія (переглянута) : Хартія Ради Європи від 03.05.1996 р.: станом на 7 верес. 2016 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062#Text (дата звернення: 12.12.2023).

9. Kozin s. M. Opportunities to use germany’s experience in Ukraine in the field of legal regulation of protection of labor rights of migrants. Scientific journal of public and private law. 2020. T. 1, № 5. С. 114–118. URL: <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2020.5-1.17> (date of access: 12.12.2023).

10. Слободян Ю. Ю. Амелічева Л. П. Правове регулювання трудових відносин в Німеччині. Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса. 2020. Том 1, № 12. С. 91–95. URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/8426> (дата звернення: 12.12.2023).

11. Gesetz über zwingende Arbeitsbedingungen für grenzüberschreitend entsandte und für regelmäßig im Inland beschäftigte Arbeitnehmer und Arbeitnehmerinnen (Arbeitnehmer-Entsendegesetz AEntG): of 20.04.2009. BGBI. I. 2009. 23 April. URL: https://media.offenegesetze.de/bgb11/2009/bgb11_2009_20.pdf#page=31 (date of access: 12.12.2023).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-359-3-66>

ПРАВОВІ ТА ІНСТИТУЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ РЕГУЛЮВАННЯ ВІЙСЬКОВО-КОСМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІНДІЇ

Семенчук Марія Романівна

аспірантка кафедри міжнародного права

Навчально-наукового інституту міжнародних відносин

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

Індія є державою-учасницею чотирьох з п’яти основних міжнародних договорів, які закріплюють основні положення космічного права та були створені у рамках ООН, а саме: Договір про космос 1967 р., Угода про рятування космонавтів, повернення космонавтів і повернення об’єктів, запущених у космічний простір 1968 р., Конвенція про міжнародну відповідальність за шкоду, заподіяну космічним об’єктам 1972 р., Конвенція про реєстрацію об’єктів, які запускаються у космічний простір 1975 р. Що стосується Угоди про діяльність держав на Місяці та інших небесних тілах 1979 р., вона є підписаною, але не ратифікованою індійською стороною. Тим не менш, країна є також учасником інших міжнародних договорів, що торкаються питання демілітаризації космічного простору – Договору про

заборону випробувань ядерної зброї в атмосфері, космічному просторі й під водою 1963 р. та Конвенції про заборону військового або будь-якого іншого ворожого використання засобів впливу на природне середовище 1977 р. [6].

Початком космічної діяльності Індії стало заснування Індійського національного комітету з космічних досліджень у 1962 р., який у 1969 році став Індійською організацією космічних досліджень (Indian Space Research Organisation, далі – ISRO). Поштовхом у технологічному прогресі індійської космічної галузі став запуск супутника Aryabhata у 1975 році. Поступово індійська космічна програма стала просуватися у напрямках освоєння космосу для цивільних та комерційних потреб, а також в цілях національної безпеки [5].

Наразі ISRO реалізує численні програми Департаменту космічних досліджень Індії (Department of Space), якому ISRO і підпорядковується, для просування космічних технологій в Індії, зокрема програми щодо ракет-носіїв, INSAT (для радіомовлення, телекомунікацій) або дистанційного зондування (створення супутникових знімків). Крім того, ISRO надає ряд послуг, такі як космічна інфраструктура для телекомунікаційних потреб Індії, супутникові послуги для телемовлення, прогнозування, метеорології, постачання супутникових зображень тощо [2].

Незважаючи на відсутність прийнятого Індією національного космічного законодавства, варто зазначити, що Законопроект про космічну діяльність Індії, що знаходиться на стадії розробки та дискусії, загалом охоплює різні фактори космічних цілей країни, включаючи міжнародні та національні зобов'язання, визначає правопорушення та подальші покарання, бар'єри входу для приватних компаній, відповідальність за шкоду, заподіяну в космосі тощо, а новостворена Космічна політика Індії 2023 направлена на комерційне освоєння космосу і не передбачає військового сегменту. Хоча нормативно-правова база космічного права Індії й розвивається повільно, застосування військових супутників (наприклад, GSAT-7A) та запуск протисупутникової зброї у 2019 році зазначається як питання національної безпеки та показує військову орієнтацію Індії у сфері використання космосу [3; 4].

Так, місія Shakti стала спільною програмою Організації оборонних досліджень і розробок (Defence Research and Development Organisation, далі – DRDO) та ISRO. У рамках місії було запущено протисупутникову зброю, спрямовану на індійський супутник, який був виведений з експлуатації [4]. Також серед майбутніх проєктів DRDO, яке є головним агентством при Департаменті оборонних досліджень і розробок Міністерства оборони Уряду Індії, що відповідальне за військові дослідження та розробки, перспективною є концепція подвійного призначення Avatar (Aerobic Vehicle for Transatmospheric Hypersonic Aerospace Transportation). Avatar представляє собою концепцію для роботизованого одноступеневого

космічного літака багаторазового використання, здатного здійснювати горизонтальний зліт і посадку. Концепція місії спрямована на недорогі військові та комерційні запуски космічних супутників.

У 2019 році розпочали роботу Оборонне космічне агентство (Defence Space Agency) та Організація оборонних космічних досліджень (Defence Space Research Organisation, далі – DSRO) як спеціалізовані урядові агентства для інтеграції військових космічних засобів (включно з військовими супутниками). Комітетом з безпеки Кабінету міністрів Індії, у складі 5 основних міністрів (прем'єр-міністр, міністр оборони, міністр внутрішніх справ, міністр закордонних справ і міністр фінансів) було схвалено створення DSRO.

DSRO функціонує як наукова організація, відповідальна за розробку систем і технологій космічної війни для Оборонного космічного агентства. Організація забезпечується командою вчених і працює в тісній координації з офіцерами об'єднаного Штабу оборони трьох родів військ. Відомство надає підтримку в дослідженнях і розробках Оборонному космічному агентству, до складу якого входять три роди військ (армія, флот та військово-повітряні сили) та керує їх космічними засобами, включно з військовими протисупутниковими можливостями. Крім того, організація активно досліджує та впроваджує оборонні програми для всього спектру космічних технологій Індії. Оборонне космічне агентство, у свою чергу, формулює стратегію захисту інтересів Індії в космосі, включаючи боротьбу з космічними загрозами [1].

Отже, з огляду на мінливі умови космічної безпеки, спільними зусиллями різних відомств космічної галузі Індії, було розроблено надійні можливості запусків космічних апаратів та поєднання різних видів розвідки, моніторингу та застосування супутників спостереження за Землею для військових цілей. Так, наприклад, космічні супутники та засоби можуть підвищити ситуаційну обізнаність індійських військових, особливо в районах навколо кордонів країни. Індія має велику мережу супутників зв'язку, які дозволяють краще координувати операції, особливо це є дієвим для воєнно-морських сил, враховуючи їх розгалужені театри бойових дій. Крім того, інвестиції Індії у власне угруповання навігаційних супутників допомагають усім індійським збройним силам у всіх видах операцій не залежати від іноземних навігаційних супутників.

Оскільки космос стає все більш мілітаризованим, наявність національної бази космічного права стає все більш важливою для управління ризиками та забезпечення відповідального використання військового потенціалу в космосі, а також освоєння космосу загалом. Заповнення національного правового вакууму для Індії є питанням національної політики та стратегічних пріоритетів через відсутність діючого національного космічного законодавства (наявний тільки

законопроект). Таким чином, космічне законодавство Індії значною мірою сприятиме зміцненню космічної безпеки держави.

Література:

1. All You Need To Know About Defence Space Research Organisation. URL: <https://defencedirecteducation.com/2019/06/13/dsro-dsa/#:~:text=DSRO%20stands%20for%20Defence%20Space%20Research%20Organisation.%20It,multidimensional%20approach%20using%20outer%20space%20for%20strategic%20purposes.> (дата звернення: 14.12.2023).
2. India's Space Priorities Are Shifting Toward National Security // Carnegie Endowment for International Peace. URL: <https://carnegieendowment.org/2022/09/01/india-s-space-priorities-are-shifting-toward-national-security-pub-87809> (дата звернення: 13.12.2023).
3. Indian Space Policy 2023. URL: https://www.isro.gov.in/media_isro/pdf/IndianSpacePolicy2023.pdf (дата звернення: 13.12.2023).
4. Indian Space Policy and the New Lunar Space Race. URL: <https://www.stimson.org/2023/indian-space-policy-and-the-new-lunar-space-race/> (дата звернення: 14.12.2023).
5. Sakshi Shairwal. Legal overview of space law in India. URL: <https://s3.amazonaws.com/documents.lexology.com/53e99df2-1c50-40b6-a700-094e47321aee.pdf?AWSAccessKeyId=AKIAVYILUYJ754JTDY6T&Expires=1702611651&Signature=FeNLgkAvD6RQ%2Fkvq19lpDZixD4g%3D> (дата звернення: 14.12.2023).
6. Status of International Agreements relating to activities in outer space as at 1 January 2023. URL: https://www.unoosa.org/res/oosadoc/data/documents/2023/aac_105c_22023crp/aac_105c_22023crp_3_0_html/AC105_C2_2023_CRP03E.pdf (дата звернення: 11.12.2023).